

Borsos Tamás végrendelete.

Maros-Vásárhelyt, 1629. jul. 26.

Borsos Tamás Erdély XVII. század eleji történetének egyik kiválóan érdekes alakja. Előkelő polgári szerepet játszik szülő városában, Maros-Vásárhelyen, mely az ő főbírósa alatt épül fel újra romjaiból s melynek eddig nem létezett vára legnagyobb részt az ő buzgalma következtében épül a XVII. sz. legelső éveiben (mint azt emlékiratában és végrendeletében önérzetesen mondja is). Országos követségekben vesz részt, pl. Boesкаи István fejedelemmé választásakor 1606-ban egyike az új fejedelemhez Kassára küldött követeknek. Legnevezetesebb szereplése konstantinápolyi követségei (1613—14, 1618, 1626). Közben a gyarmati békekötésnél is szerepel, mint fejedelmi biztos (1625.) Mindezeket megírta emlékirataiban, melyek XVII. sz. történetünk egyik becses kutforrása. (Kiadta gr. Mikó Imre az Erd. Tört. Adatok I. k.)

Érdekes a vallás terén is az ő szabad gondolkozás: a szombatosok felekezetéhez tartozott, melyre végrendeletében is van utalás. Az istenség nála „amaz mindeneken egyedül uralkodó *ens entium*, kit életében is vallott és tisztelt teljes tehetsége szerint“.

Alább közölt végrendeletét az ő kiváló egyénisége teszi érdekessé, de érdekes az magában is, még nyelvészetileg is (pl. ez a szava: *tinó-binó!*)

A végrendelet egész terjedelmében im ez:

Én Borsos Tamás marosvásárhelyi, az én kegyelmes Uramak törvénytáblájának hűtös assessora és ez marosvásárhelyi tanácsbéli személy, noha én most az istennek szent áldásából jó egészségben és szabados állapotban vagyok, mindazáltal előttem viselvén az emberi életnek halandó és romlandóság alá való esését és vetését, és hogy jó a testi életben és állapotban senkinek örökkévaló megmaradását nem remélni, hanem mindennek a szomorú halált meg kell kostolni; nekem is pedig, ki most hatvannegyedik esztendőben

forgok, előttem tartván életemnek végének közelítését, azt is előttem viselvén, hogy a szent istennek áldásából az egy vásárhelyi házamat, csűröskertemet és szőlőimet az alsó lábban egy darabján kívül, ősről maradtan semmi jószágom nincsen, hanem valamik vannak, azokat isten áldásából magam virtusával, kit sok nagy jámbor szolgálattal kerestem, találtam, kit pénzemen szereztem a mostani feleségemmel Szabó Durkó asszonyommal együtt, kitől az úristen három gyermeket is, Borsos Istvánt, Borsos Annát és Borsos Juditot adott, hogy holtunk után köztük veszekedés ne legyen, (akartam) mint a saját keresményimből szabadon disponálni testamentarie.

Legelőbbször azért megemlékezem arra, hogy im az időnek mivoltához képest ennek előtte való időkben három rendbeli testamentumot tettem, az elsőt ugyan m.-vásárhelyi házamnál; a másikat Konstantinápolyban, előttem állván ott is az én sok veszedelmes állapotom és főképpen az egy leányomnak Borsos Juditnak hajadon állapotjában való létele; harmadik testamentumot ujlag itt Erdélyben létemben. Mivelhogy ezt a szent istennek az ő nagy áldásából, melyért örökké dicsérettessék az ő áldott szent neve, ez meg esett, hanem gyermekimnek: Borsos Istvánnak, Borsos Annának, kit Balogh Lászlónak, és Borsos Juditnak, kit Radnothfái Istvánnak házasítottunk, házasságoknak és hazaadásoknak, menyegzőjöknek idejét éltünkben az úristen magamnak feleségemmel együtt megadta érnem, és mindeniket magam házasítottam ki tisztességesen és illendőképpen az én módom szerint és immár minden javaimról conditio nélkül úgy disponálhatok, a mint akarok és illendő. Ez okon ennek előtte való dispositióimat, azok között a kettőt, t. i. az elsőt és másodikat mindenekben cassalom, annihilalom, a harmadikat pedig most is confirmalom, ratificalom.

Elkezdem azért az én testamentaria dispositioimat az én ősimről maradtott jókon.

A mely házam itt Marosvásárhelyt Marosszékbén a piacon van, Nagy Szabó Péter és Szabó Dávidné Kalára asszony házak szomszédságában, mely az én atyámra is Borsos Sebestyénre ősitől maradtott volt és minden időben csak fiúágon forgott, épen egyenesen hagyom fiamnak Borsos Istvánnak, e mellé a baromvásárbeli csűröskertemet, melyet az atyám is nekem hagyott volt; e mellé, noha a Klastrom-utca végén való gyümölcsös kertemnek a negyed-része ősről maradtott rám is, de derekát én magam vettem volt az első feleségemmel Huszár Borbárával és azt én úgy colaltam, építettem, hogy elszagatni egymástól, hasogatni nagy kár volna, ezeket a házas fiamnak Borsos Istvánnak hagyom. A Nagyhegyben való szőlőimet, melynek egy kevés része atyámról maradtott és két részét még az elsőbb feleségemmel pénzen szerzettem vala, a szélső felét pedig a Nyerges Sebestyénről való atyafiaktól, ezen mostani felesé-

gemmel együtt pénzünken vettük vagy váltottuk volt hozzánk; item a székelyfalvi határon levő szántóföldeimet és réteimet, ki pénzünkben áll, azokat a három gyermekeimnek: Borsos Istvánnak, Borsos Juditnak és Borsos Annának egyenlőképpen hagyom, t. i. mégis a szőlőket, kiket megnemesítettem és a szántóföldet és a szénarétet.

Másodszor. A marosvásárhelyi várban való házam felől így disponálok: Mivel tudom a magyar nemzetnek egymás között való egyenetlen állapotjokat és életeket, és hogy az én gyermekeim inkább békességesen egymás között alkhasanak, a belső várban való házam is igen jó alkalmatossággal van építve, jó pinczéi, jó szobái, jó nyári háza, szükséghelylyel, azaz, hogy szükségnek, szorulásnak idején egy főember tisztességesen elfér benne és egyéb közidőkörben is eltarthatja javait benne: ezt különösen hagyom Borsos Anna asszony leányomnak. A kívül való nagy kőházamat hagyom ketten Borsos István fiamnak és borsos Judit leányomnak, de ilyen erős és megváltozhatatlan conditióval: mivel én Vásárhelynek sok javait vettem és sokszor Vásárhelynek szabadságára megesküdtem, életemben azt is igen oltalmaztam; annak a vásárhelyi várnak mind építésének, fundálásának, szabadságának, megerősítésének főoka, gondviselője én voltam: kívánom, akarom, hagyom is, hogy én gyermekeim holtom után is engemet a vásárhelyi statusokkal meg ne szidalmaztassanak, koporsómat kővel meg ne hajgáltassák, hanem in omnem eventum a várossal minden egyezséget megtartsanak, obedientiat praestáljanak, nam alioquin hagyom, hogy a városnak, Vásárhelynek azokon az én házaimon minden directiojok, dispositiojok, a városnak szabadság és unioi szerént rajta lehessen, melyre mégis újabban is kötelezem az én gyermekeimet.

Harmadszor. A városon kívül való minden jószágommal így disponálok: Mivel istennek szent áldásából a mi jószágom van, azok mind én keresményim és az egy fiamot Borsos Istvánt, mint fiút, elsőbbnek is kell s illik is tartanom, a két leányimot pedig az én állapotom szerént tisztességesen el is házastottam, szép arany lánczezal, ezüst poharakkal, pártaövvel és egyéb szép köntösökkel s materiakkal, mindazáltal azokat is részletlenné nem hagyom, hanem Borsos Anna leányomnak hagyom *kölpényi* és *lőrinczfalvi* maroszéki portioimat és *gerebenesi* Torda vármegyei portioimnak egy részét, a melyet immár per manus kézbe is eresztettem; Borsos Judit leányomnak pedig hagyom udvarfalvi, galambodi, maroszéki portioimat és ehez hasonlóképpen azon gerebenesi portioimnak egy részét, a melyet magam köztök elosztván, kezekbe is bocsátottam. Ezekon kívül a mi jószágom van t. i. egész falut Urajt, mezőmadarasi, bergenyei, kisfaludi, náznánfalvi, az ottvaló pusztá udvarházzal, malommal és minden azokhoz való jószággal, item Bost, melyet

ugyan neki is adott vala Paczó Menyhért, azok mind Marosszéékben vannak, item a megírt Gerebenesen Torda vármegyében egy ház jobbagyot, Lázár Pétert, hogy ott jussa legyen és ha miben lehet, szaporítsa ottvaló portioit mind ő s mind a több gyermekim: ezeket a portiokat hagyom Borsos István fiannak. Az én lányaimnak házassítása felől én nekem az én feleségemmel együtt jó conscientiank szerént való regestrumunk van.

Negyedszer. Noha istennek szent áldásából a mi javaim nekem voltak, azokból az én két leányimat tisztességesen elházásítottam és fiannak is a mit per manus adhattam, adtam, és pedig ugymint hat ezüst pohárt egybejárókat, egy lóra való szép s tisztességes ezüstös, aranyos szerszámot minden instrumentummal, jó damaschi szablyával, szép aranyos, ezüstös hegyes-tőrrel, jobbik czafrangommal, jó csutárral, esáköval és feleségének vett szép pártaövvvel, szoknyával, kis subával; mindazonáltal mi is immár feleségestől vénségre és erőtlenségre jutván, magunkat is nem hagytuk egyéb res mobilisek nélkül, nem tudván, isten meddig éltet és gyermekeinkre nem akarunk szorúlni: van szép ezüst művünk és egyéb valamennyi aranyunk, tallérunk is, a mellett külvaló apróságaink is, barmaink, ménesünk, juhaink, akármi felkelő marha legyen. Ezeknek pedig nyughatatlan gondviselésétől meg akarván magunkat vonni és akarván, hogy fiunk Borsos István is a gondviseléshez szokódjék, házasságától fogva minden jószágunkba és javainkba absolutum és perpetuum dominiumot adtam, kezébe is bocsítottam, csak ilyen conditiót belé vetvén, hogy minden jószágunknak proventusából magunknak feleségestől életünkig szabados dispositiót akarunk tartani. Ha mikor pedig az úr Isten e világból mindkettőnket kiveszi, minthogy tudjuk, hogy azt senki el nem kerülheti, hanem a szomorú halált meg kell kóstolni, mindkettőnknek holtunk után, hagyom, hogy tőlünk maradott res mobiliseknek gyermekeink között való osztása ilyenformán legyen:

Minthogy immár fiannak is magának való élő embernek kell lenni és ha mikor holtunk után osztozásra kell jutniok a res mobilisekből, főképpen a barmokból, ménesből, juhból, ő is az ő az idő alatt munkáinak hasznát láthassa, mert én mindenik leányomnak is adtam per manus teheneket, lovakat, juhokat: akarom, hogy fiannak is maradjon különvaló és osztozásra nem menő része azokban. Azért a marhák állapotját így qualificalom: Ha az Úristen dögtől és ellenség kezétől megtartja marháinkat, barmainkat, van most lábas barmunk szépen, a mit pedig barommarhából borjúzó, vagy szeribe futosó vonó teheneit hagyok nro 15, azok mellé hat *tinó-binót*: hagyok szeribe sárható kanezát kilenczet és a mellé lovaeska és kaneza esődöröket hatot. Item hagyok borjúzó vagy bergő öreg juh számot 150, melyet holtunk után tempore divisionis tartozzék az

én fiam előállatni azon felül való conditióval, ha közönséges dög vagy ellenség miatt el nem vesz kezéből. Ezekből ők hárman: a fiam Borsos István és leányim Anna és Judit egyaránt osztozzanak. Ezeken kívül pedig valami lábas barmom vagy most van, vagy ha fiam kezében is az alatt szaporodik, mindenestől fogva tulajdon fiamé legyen. Ha mi jószág, búzamajorság léssen, vagy marad, hasonfele munkájára nézve a fiamé legyen és a felét háromfelé oszszák. A méhekkal is így cselekedjenek. Ezen kívül valami pénzem, aranyom, tallérom, ezüst, arany marhám nékem feleséggemmel való holtunk után marad, házbeli öltözet, egyéb más, ágylepe, ruháim, azokat hagyom mind egyaránt hárman és egyaránt osztozzanak, akár fegyver, akár lóra való szerszám. Ehez addálom azt is, hogy ha a szent Isten még életünket halasztja feleséggemmel együtt, ha az Istennek szent áldásából és a mi keresményünkéből éltünkben per manus mit akarunk valamelyik gyermekünknek adni, salvum légyen és nála maradjon; nevezet szerint, hogy immár minden javainknak gondviselését fiamra kell bízunk és ő neki kelletik fáradni a gondviselésben, ha a szent Istennek áldásából mit neki akarok az én jószágom jövedelméből életemben per manus adni, megmaradjon, vagy magam, vagy feleségem, szinte így akármelyik leányomnak is.

Mindezek után az én sok bűnnel megterhelt és fonyadt lelke-
met ajánlom az én szent Istenemnek, a ki mindeneket s engemet is teremtett; testemet az ő anyjának a földnek, kit hiszek s vallok is az életnek megújulására az én szent Messiásomnak eljövetelében és a híveknek az örökkévaló nyugalomnak boldogságára feltámadni, kit engedjen és adjon is meg amaz mindeneken egyedül uralkodó ens entium, kit életemben is vallottam s tiszteltem teljes tehetségem szerint. Amen. Amen.

Írtam ez testamentum leveletem ugyanczen marosvásárhelyi házamnál, nagy sok busulásim és keserűségeim között 26-a die Julii anno Domini Jesu Christi 1629, mely nap a szentírásnak számlálása szerint van 5 die mensis Aab anno a creatione mundi 5588.

Correcta.

Idem Thomas Borsos m. p.

L. S.

NB. Ennek originalisa van egy vásárhelyi Borsos nevű szöcsnél, ki igaz maradéka Tamásnak. (Székely Márton m.-vásárhelyi ev. ref. pap jegyzete, ki e végrendeletet lemásolta).

(Másolata a marosvásárhelyi ev. ref. collégium könyvtárában. Székely Márton Collectiójában 10214b kolleg. könyvtári szám alatt).

Közli: KONCZ JÓZSEF.